

Beeld: Pixabay

ACTUELE OPDRACHT

BOVENBOUW VO

De Tegel - Het interview

De Tegel - Het interview

De actuele opdrachten zijn kortere opdrachten naar aanleiding van een nieuwsartikel of gebeurtenis.

Op 28 april werden ‘De Tegels’, dat zijn belangrijke Nederlandse journalistieke prijzen, uitgereikt. Een vakjury bepaalt voor verschillende categorieën, onder andere ‘achtergrond’, ‘nieuws’ en ‘interview’, welke journalisten een prijs in de wacht slepen.

In deze actuele opdracht bespreekt de klas eerst klassikaal waarom ze denken dat journalistieke prijzen belangrijk kunnen zijn. Daarna kiezen de leerlingen tussen twee artikelen die werden genomineerd in de categorie ‘Interview’. Ze kiezen zelf het artikel dat hen het meest aanspreekt en maken de opdrachten op basis hiervan.

Begrippenlijst

Interview

Het interview is een journalistiek genre. Een interview is een vraaggesprek bedoeld om de opvattingen van een persoon toe te lichten. Dit gebeurt via een gesprek tussen de interviewer en geïnterviewde.

De Tegel Categorieën

Een prestigieuze Nederlandse journalistieke prijs. Wordt uitgereikt in verschillende categorieën. Verschillende onderdelen waarin prijzen worden uitgereikt, zoals Nieuws, Onderzoek, en Internationaal.

Benodigheden:

- Digibord, papier, pennen/potloden, krantenartikel

VO bovenbouw

Lesduur - 2 lesonderdelen van 5- 30 minuten

Journalistiek, Nederlands, Maatschappijleer

Actuele les: De Tegel - Het interview

INTRODUCTIE

De Tegel - Het interview

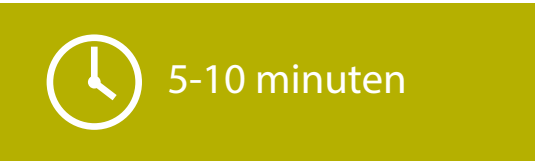
Eind april werden 'De Tegels' uitgereikt. Belangrijke Nederlandse prijzen voor de beste journalistieke artikelen. Een vakjury bepaalde in verschillende categorieën (onder andere 'achtergrond', 'nieuws' en 'interview') welke journalisten een prijs wonnen in hun categorie.

In deze actuele opdracht bespreek je eerst met elkaar waarom je denkt dat journalistieke prijzen belangrijk zijn. Daarna maak je een keuze uit twee artikelen die werden genomineerd in de categorie 'interview'. Kies het artikel dat je het meeste aanspreekt om de tweede opdracht mee te maken.

Beeld: Logo De Tegel

Journalistieke prijs

Klassikaal

- Lees met de klas het volgende nieuwsartikel over de journalistieke prijs De Tegel:
<https://www.nu.nl/media/6354090/nederlands-dagblad-reeks-over-de-woningbouw-wint-journalistieke-prijs-de-tegel.html>
(Ook te vinden in de bijlage)
- Wat weet jij over journalistieke prijzen en waarom ze belangrijk kunnen zijn?
- De docent verzamelt de antwoorden op het digibord.

 [Net binnen](#) [Algemeen](#) [Economie](#) [Sport](#) [Media en Cultuur](#) [Achterklap](#) [Shop](#)

Dinsdag 6 mei 2025 | Het laatste nieuws het eerst op NU.nl

Nederlands Dagblad-reeks over de woningbouw wint journalistieke prijs De Tegel

Door onze entertainmentredactie

29 apr 2025 om 06:40
Update: 1 week geleden

 21 reacties

 Delen

Nederlands Dagblad-journalisten Alexander Dommerholt, Aaldert van Soest en Maria Bouwman hebben maandagavond De Tegel in de categorie Nieuws gewonnen. Ze ontvingen de prestigieuze journalistieke prijs voor hun onthullingen over vertragingen in de woningbouw.

Het interview

Individueel

- Je kiest straks een interview dat werd genomineerd voor een Tegel. Schrijf voor je begint met deze opdracht op: Wat denk jij dat een goed interview maakt?

Voor het schrijven van een goed interview maakt de journalist gebruik van verschillende interviewtechnieken. Een aantal voorbeelden:

1. Open vragen stellen.

Beschrijving: Vragen die beginnen met 'wie', 'wat', 'waar', 'wanneer', 'waarom' en 'hoe'. Ze nodigen de geïnterviewde uit om uitgebreid te antwoorden.

Voorbeeld: "Hoe heeft uw ervaring in het buitenland uw kijk op kunst beïnvloed?"

2. Gesloten vragen stellen.

Beschrijving: Vragen die een kort, vaak ja- of nee-antwoord vereisen. Ze zijn nuttig om specifieke informatie te bevestigen.

Voorbeeld: "Bent u tevreden met de huidige collectie van het museum?"

3. Doorvragen.

Beschrijving: Vragen die verder ingaan op een eerder gegeven antwoord om meer diepgang te krijgen.

Voorbeeld: "Kunt u daar een voorbeeld van geven?"

4. Reflectieve vragen.

Beschrijving: Vragen die de geïnterviewde aanmoedigen om na te denken over hun gevoelens of meningen.

Voorbeeld: "Wat betekent deze ervaring voor u persoonlijk?"

5. Hypothetische vragen.

Beschrijving: Vragen die de geïnterviewde uitnodigen om na te denken over een hypothetische situatie.

Voorbeeld: "Wat zou u doen als u onbeperkte middelen had voor uw

volgende project?"

6. Samenvatten.

Beschrijving: De interviewer vat samen wat de geïnterviewde heeft gezegd om te controleren of het goed is begrepen.

Voorbeeld: "Dus als ik het goed begrijp, zegt u dat...?"

7. Lichaamstaal observeren.

Beschrijving: Letten op non-verbale signalen zoals gezichtsuitdrukkingen en houding om de betekenis van antwoorden beter te begrijpen.

Voorbeeld: Let op of de geïnterviewde aarzelt of enthousiast reageert.

8. Stilte laten vallen.

Beschrijving: Bewust een pauze laten vallen na een antwoord om de geïnterviewde de kans te geven meer te vertellen.

Voorbeeld: Na een antwoord even wachten voordat je de volgende vraag stelt.

- Maak een keuze uit een van deze twee artikelen:

<https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2024/wim-pijbes-het-rijksmuseum-kreeg-door-mijn-toedoen-een-on-nederlandse-allure~v1024679/> (winnaar)

<https://www.nd.nl/leven/leven/1230637/van-wereldreiziger-tot-trotse-drent-de-markante-auteur-redmon>

(Ook te lezen in de bijlage)

- Lees nu het artikel wat je gekozen hebt. Welke interviewtechnieken zijn gebruikt? Schrijf ze op en markeer in de tekst waar ze staan.

BONUSOPDRACHT

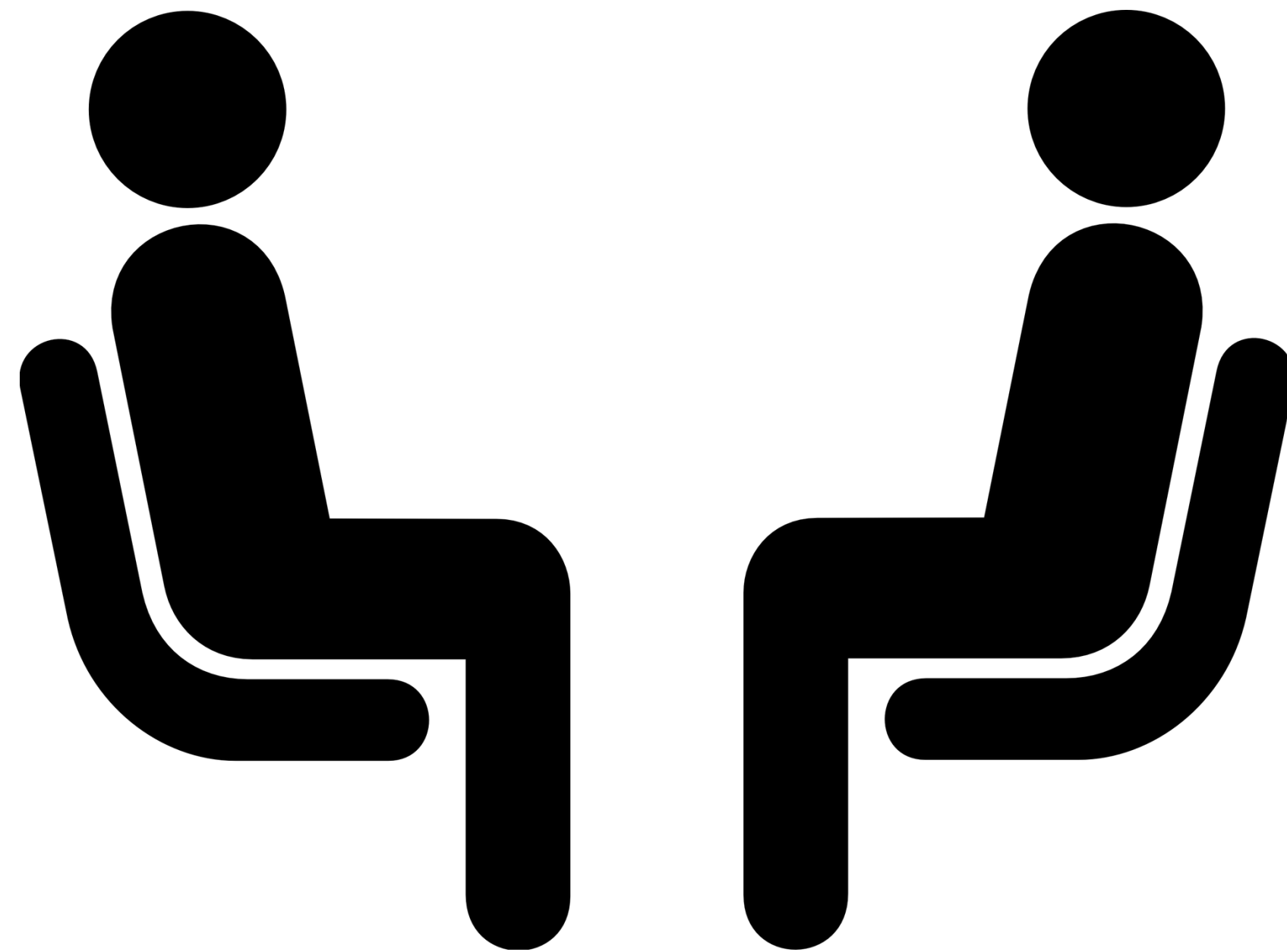

15 minuten

Interview je klasgenoot

Individueel en tweetallen

- Bereid op basis wat je in de vorige opdracht hebt geleerd over interviewtechnieken een kort interview (5 minuten) voor met een klasgenoot over hun eigen drijfveren en interesses.
- Denk goed na over welke vragen je wilt stellen. Schrijf deze op.
- Neem het interview af bij je klasgenoot.
- Werk het interview uit.
- Wat is jouw favoriete interviewtechniek en waarom?

Beeld: Pixabay

BIJLAGE OPDRACHT 1

 Net binnen Algemeen Economie Sport Media en Cultuur Achterklap Shop

Dinsdag 6 mei 2025 | Het laatste nieuws het eerst op NU.nl

Nederlands Dagblad-reeks over de woningbouw wint journalistieke prijs De Tegel

Door onze entertainmentredactie

29 apr 2025 om 06:40
Update: 1 week geleden

 21 reacties

 Delen

Nederlands Dagblad-journalisten Alexander Dommerholt, Aaldert van Soest en Maria Bouwman hebben maandagavond De Tegel in de categorie Nieuws gewonnen. Ze ontvingen de prestigieuze journalistieke prijs voor hun onthullingen over vertragingen in de woningbouw.

NOS-correspondent Daisy Mohr en cameravrouw Edmée van Rijn wonnen een Tegel voor hun verslaggeving vanuit het Midden-Oosten. Cameraman Bohdan Kinastsjoek werd onderscheiden met de Storimanstegel voor zijn reportage vanuit de Oekraïense stad Pokrovsk.

De prijs in de categorie Pionier ging naar Nika Buijs, Pim Kakebeeke, Johan Leupen en Joris Polman van *Het Financieele Dagblad*. Zij deden dataonderzoek naar de macht van buitenlandse bedrijven in de Rotterdamse haven. Paul Schram ontving een Tegel in de categorie Onderzoek voor zijn werk rond de commerciële huisartsketen Co-Med. Met een podcast en meerdere artikelen legde hij fraude binnen de organisatie bloot

In de categorie Regionaal Nieuws vielen Friso Bos, Oscar Spaans en Bart Vuijk van *Noordhollands Dagblad* in de prijzen, dankzij hun onthullingen over een gifschandaal in Beverwijk. De Tegel voor Achtergrondjournalistiek werd toegekend aan Rik Wassens, Carola Houtekamer, Jaap van Heusden en Jefta Varwijk voor hun *NRC*-productie over kindermisbruik.

Volkskrant-journalist John Schoorl won in de categorie Interview, dankzij zijn gesprek met voormalig Rijksmuseum-directeur Wim Pijbes. In de categorie Internationaal werd Marjon van Royen bekroond voor haar verslaggeving vanuit Brazilië.

De prijzen werden maandagavond uitgereikt in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag.

Waar liggen je wortels? Welke stukje op deze aardbol heeft je gevormd tot wie je bent?
In deze zomerserie gaan geïnterviewden terug naar een plek die de koers in hun leven heeft bepaald.

Gelukkig in Drenthe, na een leven vol gevaar

TEKST HILBRAND ROZEMA BEELD CAREL SCHUTTE

Vier keer zweefde hij op de rand van de dood, na een onrustig, ingewikkeld leven. Eén keer had hij nog maar twee uur te leven. Maar Redmond O'Hanlon is een taaie. 'Ik heb mijn leven te danken aan Drenthe', zegt hij. 'In Engeland was ik allang dood geweest.' En dat is nu eens géén Britse humor en zelfspot, van deze avonturier in ruste.

Redmond O'Hanlon: 'In mijn kamertjes gingen mijn ouders al mijn kostbare graven en boeken naar buiten het huis uit. Ze staken alles in brand.'

NEDERLANDS DAGBLAD · 06.07.2024 · 5

O'Hanlon woont in Koekange, samen met zijn Nederlandse echtgenote Marijn. Zij publiceerde een natuurdagboek, over het avontuurlijke leven op en rond de boerderij. En ze waakt over zijn gezondheid.

Het huis staat aan een doodlopende weg, een wit droomhuisje omringd door fruitbomen en ooievaarsnesten. De ooievaars broeden zelfs op het dak. Binnen kijk je je ogen uit: deze heerlijke keuterboerderij staat propvol met boeken. Het straalt geborgenheid uit, een soort Hobbit-hol. Het is een thuis dat bij uitstek past bij de bekende Britse schrijver en bioloog Redmond O'Hanlon (77). Al had hij vast niet gedacht dat zijn levensreis nog eens zou uitmonden in Drenthe.

'Rood of wit?' De gastheer bezorgt een warme entree, met zijn diepe, welluidende baritonstem, sonoor en gruisig als een bronzen klok: de stem van een operazanger. Met een fles wijn in de aanslag staat hij naast de rijk gedekte tafel, op het middaguur dat de meeste Britten zich opmaken voor 'tea' en zeggen: 'Shall I put the kettle on?' Hij houdt het bij één glaasje rood: kwestie van overleven.

De Britse natuurvorser en avonturier O'Hanlon is een aanstekelijk verteller en een markante man. Met zijn kenmerkende witte bakkebaarden en ronde bril lijkt hij op zijn helden, de excentrieke, negentiende-eeuwse natuurvorsers. Hij is 'fellow' van de Royal Society for Geography én de Royal Society for Literatu-

re; ook was hij vijftien jaar redacteur van *The Times Literary Supplement*, op het gebied van natuurlijke historie. Oer-Engelser wordt het niet.

Een succesvolle loopbaan met veel hoogtepunten. Maar ook met schaduwen. Hij worstelde met depressies, verslavingen, doodsdrift. De bron daarvan lag in zijn kindertijd. 'Dat ontdekte ik pas echt door EMDR-therapie, in een kliniek in Hogeveen. Het ziet er zo simpel uit, die bewegende lichtjes. Maar het werkte.' Hij voelt zich nu als herboren. Later vertelt hij waarom dat nodig was.

Ongelooflijk geschenk

Na een moeilijke periode, begin deze eeuw, kreeg hij, tot zijn verrassing, een glansrol in Nederland als geboren verteller, voor tv-series. Hij streek neer in Amsterdam, op uitnodiging van de VPRO. 'De mensen hier wisten bijna niks over Darwin, het maakte me zo gelukkig om erover te vertellen. En toen mocht ik van de VPRO op reis. Dat was een ongelooflijk geschenk', zegt hij peinzend. Hij doelt op *De reis met de Beagle*, een peperdure, mooie reisserie, waarbij Nederlandse, Vlaamse en Britse biologen inscheepten op een replica van het onderzoeksschip van Charles Darwin, de opsteller van de evolutietheorie. 'Deze wending in mijn loopbaan gaf mij mijn leven terug. Ik heb álles te danken aan Nederland, en aan Drenthe. In Engeland was ik al dood geweest, de gezondheidszorg is hier veel beter.' Hóé dicht bij de dood, zal later nog blijken. ►

Na de 'Beagle' stortte hij zich op de serie *O'Hanlons Helden*, weer in het voetspoor van grote negentiende-eeuwse natuurliefhebbers. In deze Drentse boerderij zijn we omringd door hun sporen, oude boeken, gravures, opgezette vogels en portretten sieren de wanden: de atmosfeer van een ouderwets natuurmuseum. Maar liefst vier keer zijn ze verkast, met al deze voorwerpen, om uiteindelijk hier, in Koekange, te landen. 'Ik kende Drenthe nog van lang geleden', vertelt Marijn, 'van vakanties in mijn kindertijd. Toen we op Funda dit boerderijtje zagen met op het dak dat grote ooievaarsnest, dacht ik: hier zou Redmond thuis kunnen zijn. Al deze spullen uit Redmonds collecties, die hij al in Oxford had, geven de boerderij charme en thuisgevoel.' 'Nee, jij creëert de sfeer', zegt Redmond meteen. De sporen van het verleden zijn zichtbaar. 'Vorige week stonden er twee oude mannen op het erf, die hier vroeger woonden', zegt Marijn. 'Ze wezen aan waar de hooiberg was en de potstal.'

Risicovolle avonturen

Zijn stem is onveranderd krachtig en warm, zijn rondborstige aanwezigheid gezellig. Hij wil alles vertellen en tegelijk alles van je weten. Je zou het niet zeggen, maar hij zweefde de laatste jaren al vier keer op het randje van de dood. 'Bloedproppen veroorzaakten eerst pijn in mijn benen, trombose. Het is waar wat ze zeggen: dat je op lange vliegtrips vooral niet in slaap moet vallen. En als je die pijnlijke bloedstolsels op z'n beloop laat, gaat het via dat heen naar vitale organen. Bij mij leidde dat twee keer tot een levensbedreigende longembolie.' Volgens de specialist in het ziekenhuis was het echt kantje boord: hij had nog twee uur te leven.

'Ik heb nu een pacemaker en sta op rantsoen, nog één glaasje rode wijn per dag. Mijn levensdoel is nu: een beetje gelukkig zijn, genieten van het ravotten van de mussen, de moestuin ontsieden.'

Dat is nogal een wending, voor een man die halsbrekende avonturen beleefde, tijdens biologische expedities in de van regen verzadigde evenaarwouden van Borneo en Congo. Daar beschermde hij, tijdens het wassen in de rivier, zijn edele delen met een theezeef, om te voorkomen dat parasitaire visjes langs zijn urinebuis naar binnen kwamen. 'Die theezeef moet hier nog ergens liggen.' Ook overleefde hij een orkaan aan boord van een vistrrawler. Hij doorstond die gevaren mede door de inname van drugs en drank; van beide is hij nu afgekickt. 'Een deel van mij zocht die risico's ook op omdat ik dood wilde.'

Mist u het reizen, de avonturen, de gevaren?

'Niet echt, ik heb er geen spijt van. Maar het is wel echt voorbij. De auteur Martin Amis zei dat er geen schrijvers zijn die iets goeds schreven ná hun zeventigste; schrijven is veeleisend en uitputtend.'

Hij stopte met drinken in Amsterdam, maar begon later toch weer. Dat versterkte zijn depressies. 'Iemand opperde vriendelijk dat ik een 'shrink', een zielknipper moest spreken. En ik dacht: ik heb al zoveel meer beleefd en gedaan dan ik ooit had verwacht; er is niks meer over, ik heb niks meer te verliezen. Dus waarom niet?

Bij de intake zei de baas van de kliniek: 'Redmond ... wij zijn hier in Hoogeveen niet zo gewend aan beroemde cliënten, maar we proberen jou te behandelen als een normaal mens.' Hij lacht bulderend. Dan weer, peinzend: 'Ik ben gewoon ongelooflijk dankbaar. Op geen enkel moment zei iemand: je verspilde onze tijd, of je bent stom, omdat je probeerde jezelf om zeep te helpen. Ik was er klaar voor. Ik was dankbaar dat er mensen waren die zich om mij bekommerden.' De lach is nooit ver weg. Daaronder echter zitten de sporen van een jeugdtrauma.

Uit wat voor gezin, wat voor familie komt u?

'Mijn grootvader stamt af van Schotse ondernemers; ze verdienden fortuin als katoenbaronnen, in Manchester. In hun strikte versie van het calvinisme beschouwde men rijkdom als zegen van God. Mijn moeder had actrice willen worden, zij hield van zingen, in de 'vicarage', de pastorie. Ze was, denk ik, achteraf liever niet met mijn vader getrouwd. Hij was dominee, en wel: van een uiterst strikt, presbyteriaans slag. Geen romans, geen drank, geen theater. Op zijn sterfbed bond hij mijn broer op het hart al mijn boeken op te kopen en te verbranden. Waarom? Omdat Darwin en evolutie taboe waren voor hem. Die totale afwijzing maakte mij juist brëndend nieuwsgierig, ik las Darwins *On the origin of species* 's nachts, onder de dekens, alsof het pornografie was. In mijn tienerjaren gooiden mijn ouders al mijn kostbare gravures en boeken over biologie het huis uit. Ze staken alles in brand.'

'Toen ik in Hoogeveen in therapie ging, dacht ik dat ik trauma's had vanwege de gevaren van Congo. Of de zwerende wonden die ik op Borneo had gezien. Maar nee hoor! Die therapie is zo bijzonder: je kijkt naar die schuivende lichtjes, een soort hypnose, en de psychiater vraagt dingen. Zij begon over mijn vader. En terwijl ik naar die lichtjes keek, was hij daar ineens. Heel echt, realistisch. En ik hoorde mezelf dit vertellen: hoe ik op een dag thuiskwam uit school, met de allerhoogste graad voor biologie, een 'A'. En toen zei mijn vader dat 'Satan zojuist ons huishouden binnen was gestapt'. Dat was zijn enige reactie. Darwin gold als gevaarlijk, heidens. En terwijl ik dat aan de therapeute vertelde, wás hij daar ineens. Hij zat echt weer voor me in zijn stoel. Normaal denk ik nooit zo, maar dit heb ik echt gezien. En hij zat weer pontificaal te oordelen: "Nee, die boeken komen dit huis niet in."

'Maar al pratend begon hij te krimpen. Hij werd kleiner, letterlijk. Het was middeleeuws, hij werd zwart en kreeg een grote snavel, een bek, hij sprong op en neer in zijn stoel en krijste: "Ik haat je – ik haat je – ik haat je!!!" Dat was het. Daarna heb ik nooit meer over hem gedroomd. En als ik nu nog ooit zijn stem in mijn hoofd hoor, die zegt dat ik faalde en dat 'God al zijn vertrouwen in mij kwijt was', dan denk ik meteen aan die kleine, zwarte griezels. Ongelooflijk dat EMDR-therapie dat kan bereiken! Het haalde mijn zwartheid overhoop, stopt je herinneringen in een ander deel van je brein. Het voelde voor mij alsof iemand een hand naar mij reikte en in mijn hersenen stak, en het gif eruit wegnam. Een vreemd, heerlijk gevoel.'

'Ja,' zegt Marijn, 'maar je hebt nog maar één therapie gedaan; je kunt er nog meer doen. Je slaapt 's nachts nog slecht en kunt nog steeds niet tegen het donker.'

Hij: 'Zie je nu hoe wijs ze is. En ik krijg dat allemaal zomaar. Voor niks. Het is 'mercy', genade.'

Waren drugs en alcohol dan uw pijnstillers, om die pijn van vroeger te verdoven?

'Ja, natuurlijk, daar ging het om. Ik gebruikte alcohol en cocaïne en speed om die zwartheid weg te drukken; om de stem van mijn vader te vergeten. Ik stelde me op het, uiterst Britse, standpunt dat je nooit de dokter moet bellen voor een zware kater. Totdat Marijn me een keer half bewusteloos vond, met blauw aangelopen lippen. Ze belde meteen een ambulance. "Ik ken jou!", riep de ziekenbroeder meteen. "Die aflevering met die gorilla's was verreweg de mooiste!!!" Weer lacht hij bulderend. 'Ik hoop dat ik nu meer een Nederlander ben, qua levensstijl. Of een Drent. Ja, laat mij maar een Drent zijn. Ik laat straks mijn oude gereedschap zien, dat krijg ik cadeau van burens of ik koop ze op rommelmarkten.'

Onze hersenen zijn te klein

De therapie verlichtte zijn leven blijvend. 'Voordat ik ging schrijven, ging ik in gedachten altijd al terug naar leuke dingen van mijn kindertijd, en naar de troost van de natuur. Zo kon ik mijn ouders en opvoeding helemaal uitsluiten. En vrij worden, om te schrijven. Je kúnt hen er gewoon niet bij hebben. Want dan komt er geen letter op papier.'

Waarom waren uw ouders zo vuurbang voor evolutiebiologie?

'Omdat het hun aanhankelijkheid kon verwoesten aan de natuurlijke theologie, de natuurstudie die uitgaat van de schepping en Gods hand ziet in alles. Na 'Darwin' kon je niet langer denken dat God dat alles had gemaakt. En dan de tijdschaal! Al die miljoenen jaren, beangstigend, voor gelovigen van hun generatie. Net als de lege ruimte van het heelal. Onze hersenen zijn te klein om die te bevatten. Ik weet zelf nog heel goed hoe heerlijk het voelde om te geloven dat God alles had gemaakt. Zelfs als ik me prikte aan brandnetels wist ik welk blad ik moest gebruiken om de pijn te verzachten; dat was allemaal zo bedoeld.'

Inmiddels ervaren veel christenen dat geloof en wetenschap goed kunnen samengaan. Is het niet wrang dat vorige generaties zo vijandig reageerden?

'Ik denk dat je de twee niet kunt combineren. We zijn dieren, een diersoort, gedreven door evolutie en seksuele selectie. Al zijn er misschien mensen die het wel weten te combineren, wetenschappelijk kan dat niet. Als mijn ouders niet zo vijandig en hatelijk waren geweest, was het voor mij wellicht anders gelopen. Ik voel nu affiniteit met het protestantisme, maar ook afkeer. Die vreselijke onderhandeling: dat je je leven zo strikt leeft, om een leven ná de dood veilig te stellen. Dat is het niet waard. Dat kan niet, je ruïneert dan je leven in het heden. Mijn grootvader kreeg depressies. Waarop mijn grootmoeder hem in een asiel voor geesteszieken verstopte. Daarna vertelde ze iedereen dat hij dood was, dertien jaar lang; ook ons. Mijn vader was eveneens depressief. In zijn tehuis had hij geen radio, tv of kranten. Waarom? Omdat hij dan iets zou kunnen horen of lezen over mij, en mijn werk. Nee – geen goede deal, dit leven verruilen voor het hiernamaals. Maar ik herinner me nog dat heerlijke gevoel, van wandelen door de natuur en zeker weten dat God daar de hand in had. En ik put nog steeds troost uit de natuur. Maar de intellectuele wortels zijn veranderd.'

De natuur is 'onnodig' overvloedig, er is een soort vreugde, een binnenpret: genieten vogels van hun gezang of is het alleen noodzaak en voortplantingsdrift?

'Er is zeker humor bij dieren. Ik heb kleine babyratjes horen lachen, echt schateren, omdat ze gekieteld werden!' O'Hanlon geeft een overtuigende imitatie van een babyratje met de slappe lach. 'Ik denk ook dat dieren een groter bewustzijn hebben dan wij nu weten. Maar dat relativeert juist het verschil tussen mens en dier. En als een merel zingt, klinkt dat ons als muziek in de oren, dat is het óók – maar tegelijk zegt die merel tegen soortgenoten: kom niet op mijn erf, want dan hak ik je aan stukjes.'

Overigens, het is wel te waarderen dat het christendom veel oude kennis heeft bewaard, met name in de kloosters, in de middeleeuwen. En het protestantisme had, door die natuurlijke theologie, een onderzoekende inslag: het was normaal dat dominees aan natuurstudie deden en insecten en plantjes verza-

melden. De biologie als wetenschap begint dan ook in protestantse landen in Noord-Europa; naar grote Spaanse biologen zoek je tevergeefs.'

Is het niet verbazingwekkend, mysterieus, onverklaarbaar dat we hier zijn, dat het leven bestaat, dat we op deze aarde thuis kunnen zijn?

'Ja – hoewel ik vind dat je zo niet moet denken. Maar er reesteren nog wel twee grote mysteries. De eerste is: waarom zijn wij hier, terwijl bacteriën ons altijd te snel en te slim af zijn? Zij produceren terwijl wij praten zomaar twintig generaties, wij mensen doen daar heel lang over. Ten tweede, hoe is het mogelijk dat de mens volkomen kunstmatige constructies bedacht zoals wiskunde en taal, en dat die bedenksels, die geen connectie zouden moeten hebben met de levende natuur, ons helpen exact te voorspellen hoe de planeten wentelen en de sterrenhemel draait? Dat zou wel bruikbaar zijn als argument voor het bestaan van God. Daar geef ik het op; daar haak ik intellectueel gezien gewoon af.' Weer een bulderlach. Daarna is het tijd voor een selfie voor twee. Of eigenlijk drie, als je Charles Darwin meerekent, de domineeszoon die vorsend toekijkt vanaf de muur. Het portret is gemaakt door een bevriende kunstenaar, Jacques Gregoire.

Het blijft een opmerkelijke levensreis, voor iemand die zo oer-Brits is als u. Mist u uw eigen land niet, met dat diepe gevoel voor geschiedenis en oudere landschappen?

'Engelsen en Nederlanders hebben dezelfde religie, er is wederzijds respect. Jullie versloegen de Engelse marine, bij Chatham. En het eerste dat wij deden, was de Hollandse vloot vernielen. Dat had niet gehoeven, ik denk dat Engelsen zich daar nu nog voor schamen. Er moet wederzijdse genegenheid zijn: het monopolie op rubber werd angstvallig bewaakt. Maar in Nederlands-Indië gaven de Engelsen gewoon stekjes weg aan jullie! De enige verklaring is dat we 'typical, natural allies' zijn, bondgenoten.'

'De nationale geschiedenis is anders; in mijn familie was de Eerste Wereldoorlog van grote invloed. Mijn moeder verloor zeven broers. Ze vielen allemaal in de loopgraven. Ik heb nog een bijbeltje met een kogel erin; in mijn familie is daarover een wonderverhaal gesponnen.'

De historie is voor de Britten makkelijker te hanteren omdat hun eiland heldere grenzen heeft. In de Nederlanden waren veel meer invasies. Maar ik geniet van de schitterende middeleeuwse steden in dit land. En vlak de hunebedden niet uit. Die komen uit de vroege steentijd. Ik heb er een theorie over: ik zie dat de boerderijen in Drenthe nog dicht bij elkaar staan, net zoals de hunebedden. De boeren geven elkaar steun. In Engeland is dat niet zo, daar leven boeren geïsoleerd, dat is kwetsbaarder.'

Deze boerderij ademt bij uitstek warmte en geborgenheid, thuis zijn. Bent u hier, na een leven vol zwerven, thuisgekomen?

'Ja, het klinkt cliché, maar uiteindelijk draait alles om de liefde. Je echte thuis is waar liefde is. Ik geniet van de rust van Drenthe, na al die deadlines, stad en land afreizen, lezingen geven en colleges in Groningen, of een museum openen, zoals het Museum van Weldadigheid.' Die optredens gaven ook enorm veel stress, vult Marijn aan. 'Weken van tevoren al! Omdat hij alles goed wil doen. Hij 'mag' niet falen van zichzelf.'

'Nu graaf ik wat in de tuin', herneemt Redmond. 'Ik verzamel oude spullen of krijg ze van de burens en kijk naar de vogels. Dat is nu mijn doel: gelukkig zijn. We hebben een meidoornheg aangelegd samen met het Drents Landschap en we zijn goed met de burens, zoals Harry; die is net tien schapen kwijt, door een aanval van een wolf. En onze buurvrouw traint blindengeleidehonden, heel interessant. Nederlands spreek ik helaas nog niet, alleen sommige vogelnamen, zoals 'ooievaar', 'papegaaiduiker', 'appelvink' en 'klaapekster'.'

'Twee keer per jaar komen mijn kinderen over uit Engeland. Wat fijn dat we nu een goed contact met hem hebben, zeggen ze dan tegen Marijn. Ik ben ook al grootvader. Mijn zoon Galan maakte een schilderijtje voor mijn verjaardag, met eieren, appels, een Opinel-mes en een verrekijker: de fascinaties die ik van je heb geërfd, schreef hij erbij. Ja, daar word ik wel week van. Ik ben hier echt zo gelukkig.' ◀

Redmond O'Hanlon (Dorset, Verenigd Koninkrijk, 5 juni 1947) is een Britse schrijver, die bekend werd door de verslagen van zijn gevaarlijke en avontuurlijke reizen. Hij studeerde in Oxford en deed onderzoek op het kruispunt van literatuur en biologie, vooral in de negentiende eeuw. Hij werd lid van de Society for the Bibliography of Natural History in 1982, de Royal Geographical Society in 1984 en de Royal Society of Literature in 1993. Met name bekend werd hij door zijn zoektochten naar (bijna) uitgestorven dieren en gewoonten. Zijn VPRO-reisserie 'O'Hanlons Helden' won in 2012 de Zilveren Nipkowschijf. O'Hanlon was in 2014 lijstduwer voor de Europese lijst van de Partij voor de Dieren. Hij is vader van twee zoons uit zijn eerste huwelijk en is hertrouwd met Marijn Wijnands.

BIJLAGE OPDRACHT 2 DE VOLKSKRANT

Na jaren opperbaas van het Rijksmuseum te zijn geweest, leidt Wim Pijbes nu stichting Droom en Daad, die jaarlijks miljoenen uitgeeft aan kunst en cultuur in Rotterdam. John Schoorl vergezelt de kunstpaus terwijl hij kunst koopt – pardon, verwerft – voor het nieuwe migratiemuseum Fenix.

Door **John Schoorl**
Fotografie **Lars van den Brink**
23 februari 2024, 14:00

Onder de Eiffeltoren, in een opgewaardeerde feesttent op een van de belangrijkste kunstbeurzen van de wereld, is Wim Pijbes (62) in staat van ver-wer-ven. De Rotterdamse kunstpaus haalt zijn hand in alle rust langs zijn zorgvuldig uitgelijnde lok, terwijl bij het passeren van een galerie zijn oog valt op ‘een aardig dingetje’.

Er hangt een tweedehands houten kinderstoeltje met een huisje erop van gekleurde taartkaarsjes. Een gezette Italiaan stapt naar voren en zegt dat het om ‘een uniek exemplaar’ gaat, gemaakt door een naar Frankrijk gevluchte Chinese kunstenaar die op jonge leeftijd is overleden, Chen Zhen.

En: ‘Elke fase in het leven heeft hij verbeeld met een kaarsje.’

Pijbes: ‘Dit zou wat kunnen zijn, het past wellicht in ons grote verhaal. Wat kost het?’

‘180 duizend euro’, fluistert de man.

Pijbes doet een stap naar achteren: ‘Mamma mia!’

Ja, en het kunstwerk behoort aan de muur te hangen, voegt de man eraan toe.

Pijbes: ‘Dat is een beetje heel veel geld. Voor 38 duizend euro had ik het gedaan, maar dat doet de Italiaan zeker niet. Poe poe. Daar moet ik over nadenken. Let’s go. Je moet niet lang blijven hangen. Kunsthandelaren ruiken het als je iets graag wilt hebben.’

Er is sprake van een zekere opwindning in zijn verschijning, en waarom zou Wim Pijbes ook niet opgewonden zijn. Het is een voortreffelijke dag om Wim Pijbes te zijn. Samen met directeur Anne Kremers is hij in Parijs voor Fenix, museum voor migratie in Rotterdam, dat in het voorjaar van 2025 opengaat. Ze zijn hier om de collectie verder aan te vullen, ze gaan kunst kopen.

Pardon, zeg ik het weer verkeerd, het is ver-wer-ven. Want verwerven is volgens Pijbes iets anders dan kopen, met als doel een collectie te ver-rijken. Het is een soort schaduwboxen binnen het heilige kwartet: de beurs, de galerie, het museum en de kunstenaar. Je loopt tegen leuke dingen aan in dat vierkant, volgens het door Pijbes bedachte ‘prima vista-principe’: als het wat is, dan zie je dat onmiddellijk. Wat voor rol krijgt het kunstwerk in het grote verhaal van het museum dat om landverhuizers draait? Hoe verhoudt het zich tot andere werken die met migratie van doen hebben? ‘Ik ben een *Augenmensch*’, zegt hij. ‘Dingen worden niet beter als je er langer naar kijkt. Het zijn net mensen.’

Uitverkoren voorkijkers

Hoe dan ook, ze behoren tot de uitverkoren *previewers* deze ochtend. Voordat de massa deze immense nooddtent (officieel: Grand Palais Éphémère) met 154 galleries van Paris+ par Art Basel bestormt, mogen ze als vips voorkijken. Dan heb je het niet over een klein select gezelschap, maar over een internationale meute van high profile kunstkopers, veel goedgevulde mannen en vrouwen in de herfst van hun bestaan, met als *arm candy* hun *art advisor*.

Pijbes kan op pad met de knip van de zeer rijke Rotterdamse familie Van der Vorm, eigenaar van de investeringsmaatschappij HAL, vermogend geworden door verkoop van de Holland Amerika Lijn, met belangen in onder meer SBM Offshore en Boskalis. Hij leidt de door de familie opgezette stichting Droom en Daad, die jaarlijks talloze miljoenen uitgeeft aan kunst en cultuur in Rotterdam.

Na jaren de opperbaas van het Rijksmuseum te zijn geweest, kun je Pijbes nu de vaandeldrager van de *filan art* noemen, de flinke filantropische injectie in de kunst en cultuur. Uit onderzoeken bleek dat de grootste vijftig fondsen in 2022 samen 282 miljoen euro aan cultuur doneerden, en dat er ook in Nederland steeds meer private musea bijkomen.

Pijbes moest zich vorig jaar verantwoorden omdat uit publicaties in *de Volkskrant* en *NRC* duidelijk werd dat HAL de fiscus ontwijkt via belastingparadijzen. Hij noemde het ‘een hele enge benauwende discussie’, en vergeleek het met de consument die op Schiphol taxfree drank koopt, of in België goedkoper gaat tanken. ‘Stel je voor dat iedere stad in Nederland zo’n familie had. Ik zou het ze gunnen.’ Overigens trok de familie Van der Vorm zich de kritiek toch aan, want het hoofdkantoor van HAL verhuist van Curaçao terug naar Rotterdam.

Ondertiteling bij de beelden

De eerste halte op de Parijse kunstbeurs is het werk van een Poolse Roma-kunstenaar, Malgorzata Mirga-Tas, want een Roma-kunstenaar, ook nog werkend met textiel, hebben ze nog niet in de collectie. Als Pijbes en Kremers horen dat het Bonnefantenmuseum ook op het vinkentouw zit, luwt de interesse. ‘Haar verhaal is goed. Maar dit stuk hier is geen musthave, het heeft ook iets tuttig. Misschien is het beter als we haar in opdracht iets laten maken.’

Bij een totemachtige terracotta toren van de Senegalese Seni Awa Camara is het wel raak. Op de Frieze Art Fair in Londen, een week eerder, stonden ze al wat langer stil bij haar werk. Het achterliggende, door de standhouder opgelepelde memorandum – plattelandsvrouw verdwaalde in bos met haar kinderen, en besloot te gaan kleien – klinkt eveneens pico bello.

‘Is er geen grotere’, wil Pijbes nog wel weten, waarna er een exemplaar van 2 meter en 7 centimeter zonder klaroengeschal en in alle rust voor 60 duizend euro wordt verworven. Het uitwisselen van een visitekaartje is genoeg. ‘Hup. Alles is geregeld. Als we Parijs verlaten, is het kunstwerk al onderweg.’

Pijbes lijkt na zijn eerste daad te zijn warmgedraaid, als een doorgewinterde connaisseur slentert hij door de ruimten, gekleed in een grijs wollen pak, met donker overhemd, loafers aan de voeten. Waar op te letten, hij vertelt het, wie wie is, en wat wat is. Hij levert als het ware de ondertiteling bij de beelden, en ontpopt zich tot wat de Amerikaanse president Barack Obama ooit over hem zei: ‘*My favorite museum guide*’. Hij schudt handen met passanten, knikt erop los, knijpt in bovenarmen. ‘Natuurlijk weten mensen wie we zijn, en wat we hier doen. Voorafgaand aan de beurs worden we bestookt met van alles en nog wat. Aanbiedingen. Etentjes. Kunst natuurlijk, noem het op.

Heeeee. Hello. Bonjour! How are you!

‘Dat is de oude directeur van het Louvre’, zegt hij, nadat hij een joviale Fransoos uitgebreid heeft begroet. ‘Henri Loyrette. En die daar is Uli Sigg, de grootste handelaar op het gebied van Chinese contemporaine kunst. Dat is de kleinzoon van de Amerikaanse kunstenaar Alexander Calder en daar hangt de eerste Afrikaanse kunstenaar die over de 5 miljoen dollar ging.’

Iets verder: ‘Ken je Hans-Ulrich Obrist? Voor de *Volkskrant*-lezers: Rutger Pontzen in de max. Die loopt daar. Dat is de alleswetende conservator-schrijver over kunst.’

Wacht even, zegt hij. ‘Ik ga even vragen hoe duur dat fotowerk is van Wolfgang Tillmans.’ ‘*One fifteen*’, is het antwoord van de galeriemedewerker.

‘Miljoenen? Dropjes? Drachmen?’, laat hij geïrriteerd weten.

Nee, klinkt het afgemeten: 115 duizend dollar.

Pffff, zucht hij diep. ‘Ze wil me dus laten voelen dat ik dom ben. Dat moet je bij mij niet doen. Alsof ik dat soort codes niet ken. Hallo zeg! Doe normaal!’

De Champions League van de kunsten

We zijn inmiddels ‘in de Champions League van de kunsten’ terechtgekomen, de megagaleries van de wereld, vlak bij elkaar: Gagosian, Hauser & Wirth, Pace Gallery, White Cube en Zwirner. Hier worden miljoenen afgetikt voor hedendaagse kunst.

‘Hou je maar vast! Hier gebeurt het. Opletten! Zie je die man daar in dat *understated* truitje? Dat is een vermogende collectioneur die iets duurs gaat kopen, maar eerst probeert hij contact te maken. En let op Jay Jopling, de man die daar onderuit in zijn stoel hangt, die doet alsof hij nergens van onder de indruk is.’

‘Jay Jopling? Wie is dat?’, wil ik weten.

‘Dat is de baas van de grootste galerie van Engeland, White Cube. Ik heb een bewogen relatie met hem. Ik heb laatst in zijn optiek te weinig gretig gereageerd. Het ging over een imposant werk van Doris Salcedo, waarop de namen van verdrinken migranten in de Middellandse Zee in marmer zijn gebeiteld.’

‘En dat wilde je niet hebben?’

‘Het nam te veel ruimte in, en het was gewoon niet te verplaatsen naar Rotterdam. En daarover was hij geïrriteerd.’

Jopling zit als een verveelde puber op zijn iPad te kijken, maar rijst omhoog als hij Pijbes ziet. En dan manifesteert zich het fysieke volume van de Engelsman, hij ziet eruit als een voormalige quarterback. De apenrotsman pakt zijn piekervaring, want hij manoeuvreert zich zo dicht mogelijk voor de kleinere Pijbes, die amper onder de indruk, achteloos met zijn handen in zijn zij staat.

‘Hij was dus nog steeds boos’, glimlacht Pijbes. ‘Dat is zijn probleem. Hij is zo’n man die tegen je kan zeggen: voor dit kunstwerk ben je nog niet klaar. Ik heb je op de lijst gezet. Dáág Jay.’

Wim Pijbes zit opgewekt in een zijbeuk van zijn imposante kamer in het kantoor van de stichting Droom en Daad in Rotterdam, en daar tovert hij bij verrassing zomaar de kwintessens van zijn functioneren tevoorschijn: zelfgebrande noten.

Ik zeg: huh?

Met een fijne kwast had hij zijn jeugd als middenstandskind in Veendam geschilderd. Piet en Gré Pijbes hadden een eigen zaak, of eigenlijk twee: kruidenier- en delicatessenwinkels, voorheen comestibles geheten, handel in koloniale waren. Zijn vader, vorig jaar op 91-jarige leeftijd overleden, noemt hij een geboren marketeer, met twee speerpunten: je moet oog hebben voor kwaliteit, en goed naar de klant luisteren.

Vader Piet was de eerste die witte jenever in Veendam en omgeving verkocht, per jerrycan, zonder label erop. De klant kreeg een fles, om het zelf te bottelen. Zijn slogan: koop uw liter bij Pieter. ‘Briljant!’, en Pijbes klapt in de handen.

Bij de jenever ging het om volumevoordeel: veel voor weinig, legt Pijbes uit. Tot een goedkopere slijter volgde, en toen moest Pijbes senior weer iets anders bedenken. Voortaan ging hij zich richten op kwaliteit: noten, gebrand in de eigen branderij in de winkel. ‘Mensen kregen er trek van, het rook lekker in de zaak. Het stimuleerde de gang naar de winkel. Met dat ene geheim: goeie olie, op tijd verversen. Het werd zijn grootste succes, zijn vliegwiél. Ze noemden hem niet voor niets ‘Piet Pinda’. Het is exact wat Wim van Krimpen altijd zei, mijn directeur bij de Kunsthàl: hoge kwaliteit, lage drempel.’

Zo simpel kan het zijn, zegt hij, maar je moet het wel snappen. ‘Ik weet dat ik daarin anders ben dan de rest, dan veel andere types in de kunst- en museumwereld. Ik stond niet voor niets als enige museumdirecteur jarenlang op de Volkskrant-lijst van Invloedrijke Nederlanders. Mensen kijken ervan op dat ik kunstgeschiedenis heb gestudeerd, ze denken dat ik commerciële economie of marketing heb gedaan. Ik ben van nature een marketeer, net als mijn vader, er moet publiek zijn. Als je een tentoonstelling met late Rembrandts hebt, moeten daar minimaal vijfhonderdduizend mensen op afkomen. Maar als je schetsen van een onbekende kunstenaar presenteert, ben ik met vijfhonderd mensen ook tevreden. Bij mij zie je de combinatie inhoud en ondernemerschap terug. Ik had dan wel geen eigen zaak, maar het voelde wel zo, als directeur van het Rijksmuseum. Datzelfde verantwoordelijkheidsgevoel. Mijn vader en ik wisten dat die parallel er was, zonder dat we er met elkaar over spraken.’

Middenstandskind in al zijn vezels

Veendam en zijn achtergrond komen vaak voorbij in de gesprekken die ik met met hem en zijn talloze intimi heb gevoerd. Lopend in de regen in Parijs, op weg naar een brasserie, laat hij zich ontvallen dat hij in al zijn vezels een middenstandskind is, zich elke dag bewust dat er wat moet gebeuren. Zijn beste vriend, fotograaf Vincent Mentzel, zegt me dat Pijbes een stugge Groninger blijft, waar je van op aan kunt, rechtdoorzee, geen streken, die altijd harder gaat trappen met tegenwind. ‘Hij zou een goeie minister van Cultuur zijn, maar hij is ook een te dwarse Groninger om in Den Haag te functioneren.’

En zijn vrouw, Mignon Schlichter, met wie hij al veertig jaar samen is en twee zonen heeft, ziet in haar echtgenoot nog steeds ‘dat nieuwsgierige, jongensachtige’ en ‘de handelsmentaliteit van zijn vader’: ‘Hard werken en een oog voor detail, alles moet perfect zijn. Geen brandmelder mag verkeerd hangen. Geen vlekje op je jas. Hij neemt geen genoegen met half werk.’

Zijn jongere broer Jan uit Siddeburen weet dat er het nodige is achtergebleven bij broer Wim, van vroeger thuis. Zelfstandigheid. Handen uit de mouwen. Gratis bestaat niet. En altijd: wat zit erin voor mij.

Als je het hebt over zijn zelfgebrande noten, zijn grote successen, kun je het hebben over de heropening van het Rijksmuseum, zijn moment samen met Barack Obama voor *De Nachtwacht*, de verwording van een typetje in *Koefnoen*, zijn eloquente optredens in *De Wereld Draait Door* of dat hij op straat in New York werd herkend vanwege zijn rol in de film *Het Nieuwe Rijksmuseum*.

Het ultieme compliment

Maar het is hem vooral te doen om het ultieme compliment dat hij op zijn eigen werkzaamheden plakt: on-Nederlands. Zo exceptioneel, groter dan het land zelf; een negatief adjectief dat positief bedoeld is. Als hij zo’n kwalificatie aan een Fransman of Amerikaan probeert uit te leggen, kijken ze hem vragend aan.

‘Het Rijksmuseum kreeg door mijn toedoen een on-Nederlandse allure’, zegt Pijbes, en neemt een hap van zijn krentenbrood. Hij verwijst daarmee naar *Elsevier Weekblad* dat hem in 2013 tot Nederlander van het Jaar kroonde met de tekst ‘de man die het Rijksmuseum weer allure gaf’. ‘Het Rijks is grootser gaan denken, internationaler. Want waar kan Nederland nog trots op zijn? De Afsluitdijk. ASML. Deltawerken. Drie keer ja. Schiphol? Dat is steeds meer een winkelcentrum. Nederlandse politiek? Sorry hoor. Het Rijksmuseum torent er volledig bovenuit. En ik was als directeur daarvan de personificatie, want de vent maakt de tent. Deze Wim.’

Door in te zetten op deze verregaande internationalisering zegt hij te zijn toegetreden tot een inner circle, een select gezelschap Nederlanders in de kunsten, zoals Rem Koolhaas, Marlene Dumas, Ivo van Hove, Irma Boom en Iris van Herpen. ‘Mensen die elkaar verstaan, en die zich succesvol op het buitenland richten, omdat het hier toch gekrabbel in de marge blijft. Ik kom ze tegen in Kaapstad, Hongkong of New York. Ze zijn ook in Parijs, en net als ik voor werk in Sao Paolo, in Mumbai. Goed verbonden. Dat je zegt dat je in Qatar was, omdat daar de bibliotheek van Koolhaas werd geopend. Dan zeggen ze: O ja, natuurlijk. We hebben aan een half woord genoeg, in deze kleine club. Dat klinkt elitair, maar door het Rijksmuseum opereerde ik op het hoogste niveau.’

The New York Times noemde hem zelfs ‘a star director’. Ja, succes is gevaarlijk, zegt hij, en verslavend. ‘Succes moet je kunnen doseren, en er niet aan ten onder gaan. Daarvoor moet je je eigen weerstand organiseren. En die heb ik. Daar is vooral mijn vrouw. Mignon staat niet altijd te applaudisseren bij alles wat ik doe. Beentjes op de vloer Wim, zegt ze dan. Je mag best even in de wolken zijn, en daar rondneuzen, maar dan snel weer normaal. Als je alleen maar jaknikkers hebt, blijf je in de wolken.’

Mignon Schlichter: ‘De meeste mensen hebben geen idee wat Wim doet, of wat voor leven wij leiden. Als je het in Groningen vertelt, dan zeggen ze dat je niet zo moet snakken, opscheppen dus.’

Het is een uitgelezen locatie, om vanaf de lege etages van de Fenixloods naar buiten te kijken, om de Wim Pijbes-vibraties in Rotterdam te ervaren. Want in dit gebouw op Katendrecht, recht tegenover Hotel New York, met als pronkjuweel een groot glimmend stalen kunstwerk, *de Tornado* geheten, komt volgens Pijbes alles samen wat hij in zijn leven en werk heeft geleerd en gedaan: ‘Leuke dingen, voor leuke mensen.’

Wat hij eigenlijk voor ogen heeft – naar buiten starend, naar de onstuimige Maas – is geen klein bier, maar het grotere plaatje, hij hoopt op ‘een nieuwe Gouden Eeuw voor Rotterdam’, net als in de roerige jaren twintig van de vorige eeuw. Een golf van vernieuwing, met cultuur als zachte macht, als middel om de stad mooier te maken – en dat alles via de methode Wim Pijbes: ‘Ik droom en ik doe.’ Inmiddels lopen er dertien grote projecten, en worden er 75 initiatieven gesteund.

Als hij de totstandkoming van allerhande culturele hoekstenen reconstrueert, verandert zijn taalgebruik in staccato, korte zinnen. Om nog maar eens te onderschrijven dat hij op tempo opereert, als *Macher* zijnde. Hij omschrijft dat als: ‘één plus één plus één is veel’.

-De Fenixloods. Poëtisch gebouw. Toplocatie. Bestuur enthousiast. Burgemeester ook. Gemeente doet mee. Pand verworven. Wilde iets ronds, vrouwelijks. Vond Chinese architect. Die zei: het draait om beweging. De Tornado. On the spot, meneer de architect, go! (Over aanschaf Fenixloods en inhuren architect Ma Yansong.)

- Mooiste pakhuis van Nederland. De Duitse eigenaar in zwaar weer. Wilde Santos wel verkopen. Hij stak hand op. Nederlands Fotomuseum in Rotterdam zocht nieuwe plek. Directeur Birgit Donker zei: doen! Stichtingsbestuur gebeld. Doen! In zes weken geregeld. Hoppetee! Getekend. (Over de verhuizing van het Nederlandse Fotomuseum naar het geheel gerenoveerde koffiepakhuis Santos, iets verderop.)

*- Op Art Basel, 2022. Ziet groot beeld. Beng! Een lief, zacht beeld. Hebben! Kopen! Dit is Rotterdam! Gotcha! Willen! Plek: Stationsplein. Voor iedereen te zien. Discussie met stedenbouwkundigen. Op zijn plek in 2023. De rest is geschiedenis. (Over het 4 meter hoge beeld van een jonge vrouw bij Rotterdam Centraal, *Moments Contained* van Thomas J. Price.)*

Niet zomaar een draaideur

Denk nou niet dat hij in Rotterdam alles in vliegende vaart voor elkaar krijgt. De verbouwing van een toekomstig schrijfhuis, het verkrotte, honderd jaar oude Veerhuis, werd een jaar stilgelegd na de vermoedelijke aanwezigheid van een beschermde diersoort, een dwergvleermuis. En de ingang van het Fenixmuseum, een majestueuze draaideur, werd door de gemeente Rotterdam een jaar tegengehouden.

Het stond voor hem vast dat die fraaie draaideur er moest komen, half binnen, een beetje in de openbare ruimte – en dat mocht niet. Het is in zijn optiek niet zomaar een draaideur, deze draaideur staat voor toegankelijkheid in het algemeen, en in dit geval ook nog eens als mondstuk van *de Tornado*. Dus kwam hij in verzet tegen de in zijn ogen ‘pietluttige houding’ van de gemeente. ‘Als het al niet om details gaat, waar gaat het dan wel om?’

De Wim Pijbes in vechthouding werd volledig geactiveerd. ‘Dan trek ik alle registers open. Dan wordt het chefsache en ga ik iedereen bespelen. De gemeenteraad. De buurt. Media. Beslissende telefoontjes. Om te beginnen bel ik Aboutaleb. Hij heeft de portefeuille Filantropie, dus dan kom je elkaar ook vaak tegen. Hij moet weten wat er speelt, allemaal op *need to know*-basis. Ik denk van boven naar beneden, want zo moet de informatie lopen, en niet van onder naar boven. Ja, ik heb zijn 06. En ja, hij neemt altijd op.’

‘Ik verzet me niet tegen regulering. Wie on-Nederlands denkt, wordt vaak gefrustreerd. Het is makkelijk om ergens tegen te zijn, want er is altijd wel een argument om iets niet te doen. Ik vind het niks, ergens tegen zijn. Als manier om je te onderscheiden. Meestribbelaars noem ik ze; tegenstanders die geen tegenstanders blijven. Uiteindelijk zullen ze moeten meebewegen.’

Goed geld

Een andere opposant vindt hij in de Rotterdamse gemeenteraad, met de Partij voor de Dieren (PvdD). Die partij hekelt Pijbes als iemand die het grote geld vertegenwoordigt, en in het geheim overleg voert met het college. Zo kopen de filantropen macht en invloed, zonder democratische controle, aldus de Partij voor de Dieren.

Pijbes haalt zijn schouders op over deze kritiek. ‘Zoals de waard is, vertrouwt hij zijn gasten. We zijn helemaal niet op zoek naar macht en invloed. Wat een bullshit! Ik heb te maken met goed geld, van mensen die de intrinsieke aandrang voelen om de wereld beter achter te laten. Het is eerlijk geld waarover belasting is betaald. Er is nu een frame bedacht dat het niet pluis zou zijn. Ik ben er heel vierkant in, en kort: oneens!’

‘Ik realiseer me heel goed voor wie ik werk, en waarom. In Nederland is daar niet altijd het juiste begrip voor, voor mensen die hun nek uitsteken. Er zijn een paar figuren waar we trots op zijn, zoals Johan Cruijff, Rembrandt. De buitencategorie. Maar de Nederlandse reflex is dat we daar krampachtig op reageren. De grote gelijkmaker. Egalitair is goed. Naar excellentie wordt niet omgezien. Historicus Johan Huizinga had daar één woord voor: burgerlijk. Wat je in Nederland kan overkomen, is dat ze zeggen: en hij is toch nog zo gewoon gebleven. Dat is de *bloody limit*.’

Die benepenheid zegt hij ook terug te zien in de Nederlandse kunstwereld. ‘De kunst wordt steeds verder gemarginaliseerd. Dat komt bovendien omdat de sector geobsedeerd is door codes. Eerst hadden we de code *cultural governance*, gevolgd door de code diversiteit en inclusie, de code *fair practice* en de code sociale veiligheid. Daar wil men aan voldoen, aan codes. Fatsoen coderen in afwerklijstjes. Dat gaat me veel te ver. Natuurlijk ben ik voor een veilige werksfeer en dat je je fatsoenlijk gedraagt. Maar om vervolgens met afvinklijstjes aan de gang te gaan, dat slaat nergens op. Dat wordt een doel op zich.’

‘Die kramp is geworteld in de Nederlandse cultuur. Iedereen houdt elkaar in de gaten, in dit kleine land. En dan is er ook nog het woke-spook. Dat woke doet het juist hier erg goed, omdat we een land zijn van *teachers* en *preachers*. Nederland waarschuwt nog één keer. Je moet bij de kudde blijven, anders word je uitgekotst. Dan gooi ik mijn kont tegen de krib. Ik hou van een beetje prikken, een beetje Wimmen. Maar ik ben me ervan bewust dat ik onder een vergrootglas lig. Jazeker! Ik hou me niet in, al zijn er wel onderwerpen, zoals Palestina, Black Lives Matter of Extinction Rebellion, waarover ik mijn mening liever voor me hou. Dat is verstandig. Anders word je vertrapt door de kudde.’

Het moet een sprookjesachtige scène zijn geweest, vlinders die zich in groten getale samenvakken voor het grote raam van Galleria Continua, omdat achter het glas een enorme hoeveelheid rozen in een kunstwerk te zien is. Het gebeurde eerder tijdens de opening van de overzichtstentoonstelling van Chen Zhen, in de Marais, hartje Parijs.

Wim Pijbes en Anne Kremers zijn vandaag gewoon door de voordeur gekomen, om meer te zien van deze Chinese kunstenaar. Op de kunstbeurs, een dag eerder, hadden ze gekwispeld bij een oude kinderstoel met een huis van kaarsjes, ‘een uniek exemplaar’, luidde de aanbeveling. Maar hier lopen ze een ruimte binnen, vol verbazing, die helemaal vol hangt met oude kinderstoelen met huisjes van kaarsjes.

En dat is nog niet alles, vertelt een galeriemedewerker, er waren oorspronkelijk zelfs 99 huisjes op oude kinderstoelen. Inderdaad: uniek, want allemaal verschillend.

‘En ze zijn ontworpen door Braziliaanse straatkinderen.’

Pijbes, zachtjes tegen Kremers: ‘Fantastisch! Zullen we een bod doen? We hebben vandaag nog niks gekocht.’

‘Zijn ze allemaal nog te koop?’, wil Kremers weten.

Er verschijnt een tweede medewerker, die mysterieus op zijn smartphone gaat kijken, en zegt: ‘Het gaat ingewikkeld worden, er is al heel veel weg. De prijs is 175 duizend euro per stuk. En er zijn de nodige reserveringen.’

Pijbes: ‘We zijn serieus geïnteresseerd. Wie heeft deze werken nog meer?’

Er komt een hogere in rang bij, die zich introduceert als de directeur van de galerie. Ze vertelt dat er ook drie exemplaren in de collectie van de zeer rijke Franse kunstverzamelaar François Pinault zijn opgenomen, ook bekend als de eigenaar van een drietal private musea. ‘Deze werken zie je alleen terug in de beste collecties.’

Pijbes: ‘En als we er nu ook eens drie nemen? Dan maak je een wand. Eén is een statement, drie is een verhaal.’

Er wordt gepuft en gezucht door de medewerkers, totdat opeens Lorenzo Fiaschi de ruimte binnenkomt, de oprichter van Galleria Continua met vestigingen over de hele wereld. Een man met een paardenstaartje en hetzelfde goede humeur als Wim Pijbes, die ruikt dat er zaken gedaan gaan worden.

Hij noemt zich de ontdekker van de Chinese kunstenaar, en zegt dat diens werk perfect past in Rotterdam. ‘Goeie keuze. Ook in het migratiemuseum in Parijs hangt hij. Hij hoort echt bij dit thema.’

De deal wordt gesloten, inclusief museumkorting, een half miljoen euro voor drie keer Chen Zhen – al zal later worden besloten dat het er twee worden, en rolt er een lager bedrag uit.

Lorenzo Fiaschi heeft nog wel een verrassing in petto om de ver-wor-ven kunst te vieren, en roept uitbundig: ‘Willen jullie een ijsje?’

Er wordt uit een Chen Zhen-bak een bolletje Chen Zhen-ijs gepresenteerd, huisgemaakt, met het aroma van rozen en lychees.

Fiaschi: ‘En hoe smaakt de kunstenaar?’

Pijbes: ‘Mmmmm.’

CV
1961 Geboren 9 oktober in Veendam. 1987 Kunstgeschiedenis. Theater Lantaren/ Venster in Rotterdam. 1994 Oprichting Art Support, organiseert designtentoonstellingen. 1996-2000 Chef Tentoonstellingen Kunsthall, Rotterdam, vanaf 2000 directeur. 2008-2016 Hoofddirecteur Rijksmuseum. 2013 Winnaar IJ-prijs 2016 Algemeen directeur Museum Voorlinden 2017-heden Directeur stichting Droom en Daad 2019-heden Voorzitter keuringscommissie The European Fine Art Fair (TEFAF) Wim Pijbes is getrouwd en heeft twee zonen.

De Tegel - Het interview is een uitgave van Nieuws in de klas.
De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in de bovenbouw van het VO.

© Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave De Tegel - Het interview
Samenstelling en redactie: Laila de Miranda

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door
leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig
onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen
toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van
de uitgever.

e info@nieuwsindeklas.nl
w www.nieuwsindeklas.nl